

Izhaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 45.

V Mariboru 10. novembra 1870.

Tečaj IV.

Z bojišča.

Skoraj vse novine, ki so bile izdane na dan kapitula-
cije v Metz-u, poročajo, da so francoski vojskovodje armado
grdo goljufali. Vojska je hotela udariti na Pruse in si tako
s silo odpreti pot, vojskovodje pa so jej obetali, da bode
armada v kratkem brez boja in z vso vojaško častjo mogla
oditi; rekli so, da vsa Francoska ni drugega, kakor plen
anarhije, konečno pa so morali priznati, da ni v trdnjavi no-
benega živeža več in da se zdaj ne da drugega doseči, nego
kapitulacija, podobna oni v Sedanu. Bolj in bolj se kaže,
da je Bazaine svojo armado izdal. Zdaj je gotovo, da je
imel Gambetta prav, ko je govoril o izdajstvu; prebivalstvo
v Metz-u, ki je gledalo Bazainovo komedijo, je sprejelo Ba-
zaina s klici nevolje in srda. Mi smo že večkrat rekli,
da je bilo izdajstvo že pri Weissenburgu, pri Sedanu in zdaj
spet pri Metz-u, in tako zdaj pravijo tudi drugi, ki so sledili
to nesrečno vojsko. Izdajstvo bode premagalo nesrečen
narod Francoski, pa ne Prusi! Nesrečen francoski narod pa
bo morebiti ob svojem času to svojo nesrečo po izdajstvu
znal maščevati, in tedaj joj! tistim, ki so jo na svojo korist
porabili.

O Bazainovem gospodarstvu v Metz-u se razvedajo prav
čudne stvari. Piše se namreč, da je njegov generalstab z
početka krmil s kruhom svoje konje, veliki častniki so živeli
v naj vekši zapravlivosti, armada pa po dva dni ni dobila
jesti. Gotovo bi se bil Metz lahko držal še cel mesec, ko
bi se bilo s živežem pametnejše gospodarilo. V Metz-u je
med obleganjem umrlo 35000 ljudi zaradi slabe hrane. Pri
vsem tem pa še vendar pišejo londonski listi, da so Nemci
v Metz-u našli živeža in drugih potrebščin toliko, da bi bila
francoska armada lahko izhajala do konca meseca marca.
Pri takem ravnanju se tedaj celo ni čuditi, da so v Ars-u
ženske napadle Bazainovo kočijo, jo razbile in bi bile Ba-
zaina gotovo umorile, če ga ne bi bili rešili pruski žandarmi.

30. oktobra je bil hud boj pri Dijon-u, pri katerem so
sicer Badenzarji po ostri bitvi vzeli mesto, zgubili so vendar
zlo mnogo vojakov, pruski častniki pravijo da 34 oficirjev in
449 mož, francoski pa, da skoraj še enkrat toliko. 5. no-
vembra se je še zmirom streljalo na trdnjave Mortier in
Neu-Breisach, ktera zadnja se je 8. t. m. podala.

Iz Versailles je prišel 4. t. m. telegram, ki se glasi
takole: „Vsled večerajšnjih dogovorov je Bismark dovolil
Thiersu 25dnevno vojno pomirje s tem namenom, da se do-
vršijo na Francoskem splošne volitve. Pomirje se bode pod-
pisalo s tem pogojem, da teh 25 dni vse ostane, kakor bo
stalo tisti dan, ko se bo pomirje podpisalo.“

Ker se hoče napraviti mir, se ne godi nič zlo važnega
zdaj na bojišču. Zastran miru pa se še dozdej niso mogli
pogoditi, ker Francozi hočejo, da se Pariz med 25 dnevih,
dokler bode pomirje, preskrbi z živežem, kar Prusi ne dovo-
lijo. Če bi sodili po tem, da so nekatere bavarske čete do-
bile povelje, da naj ne grejo v Francosko, bi morali reči,
da se bo res v kratkem napravil mir, če pa pogledamo v
Tours in nabajamo, da je tamošnja vlada zapovedala, da mo-
rajo vsi moški med 20 in 40 letom prijeti za orožje, moramo
reči, da še celo ni misliti, da bi nastal tako hitro mir. Iz
one armade, ki je dozdej obsedala Metz, se bode pre napra-
vila južna armada pod poveljem princa Wilhelma-Karola, ki
bi koj vzela Lijon in sploh južno Francosko.

O Metz-u se še zmirom pišejo prav čudne stvari. Nemški
častniki pišejo samo o strašni lakoti, ki je vladala v Metz-u,
in hočejo po sili dokazati, da Bazaine ni mogel drugače
ravnavati, da nemški častniki s tim samo hočejo zakriti izdaj-
stvo in poveljati svojo slavo, je gotovo. Vsi drugi nenemški
častniki pa prinašajo mnogo dokazov, da je Bazaine izdajec,
ker je celo po noči odbežal in z njim celo lastni vnuk ni
hotel zbežati, rekoč: „Jaz ostanem ter upam, da se zanaprej
z nebitim imena Bazaine.“ Zdaj se je še le tudi zvedelo, da
se francoska armada res ni hotela udati, in da so se pro-
staki in častniki posvetovali, kako bi mogoče bilo s silo skozi
Pruse iz Metza priti. Veliko polkov je zastave raztrgalo in
med se razdelilo, narodna straža pa je v jezi zlomila orožje.
Časnik „Independance de la Moselle“ opominja meščane v
Metzu, naj bodo mirni in pravi: Ne preklinjajmo tih, ki so
v našem ozidju, ampak one, ki so zunaj mesta, oni so krivi.
Bazaine je izdal Mehiko za 20 milijonov, zdaj pa spet Metz
pre za 40 milijonov. Ali ni povsod trobil v Napoleonov rog?
Zato se je spet v tem strahovitem boju potrdila resnica, da
so namreč za bojevanje in gotovo zmago potrebne tri važne
stvari, namreč: Prvič denar, s katerim se vojaki dobro
oborožijo, drugič denar, s katerim se vojaki dobro plačujejo,
in tretjič, denar, s katerim se podkupijo sovraž-
nikovi poveljniki, če se drugače težko ali celo zmagati
ne more. —

Prusi so v Metz-u našli 53 orlov in zastav, 541 poljskih
kanonov in priprav za 85 baterij, 800 trdnjavnih kanonov,
66 mitrelez, 300,000 pušk in drugega orožja v groznem šte-
vilu, mnogo svinca, brona, izdelanega lesa in popolnoma
uredjeno fabriko za smodni prah.

8. t. m. je prišel spet Thiers v pruski glavni kvartir
in je naznanil Bismarku, da francoska vlada nikakor noče
prijeti pogodeb, pod katerimi bi se naj napravilo pomirje in
da Thiers mora taki zapustiti pruski glavni kvartir. Pravi
se, da se zato pogodbe premirja niso sprejele, ker Bismark
ni dovolil, da bi se ob času premirja Pariz z živežem oskr-
beti smel. Bismark tedaj noče miru. 80.000 Prusov pod
poveljem generala Manteufel-na maršira proti Rouen-u in
Amiens-u. — Zunaj Pariza delajo prostovoljni strelci nemš-
kim vojakom velike neprilike, vsako malo nemško četo go-
tovo napadujejo in jo razškrpajo, pa tudi vekše oddelke
znenmirjajo.

O Garibaldiju so nemški listi že pravili, da je bil po-
polnoma pobit, zlo ranjen in da je vsa njegova četa bila
popolnoma razškrpljena, kar vse celo ni res. Njegovi pro-
stovoljci so še premalo izurjeni in tedaj še niso za boj, in
zato še dozdej Garibaldi ni mogel nič storiti, pravi se tudi,
da nima zadosti oficirjev in da je zato pisal še po neke
svoje prijatelje v Italijansko, ko bo imel vse v redu, se bo
gotovo začel glasiti.

Gospodarske stvari.

Pojasnila

postave gledé povzdige reje goveje živine.

O razločitvi mladih bikov od krav in telic.

Mlade bike, še ne spoln, je treba najkeseje od šestega
meseca njihove starosti ločevati od krav in telic, ker se

spolni nagon in če prezgodaj pokaže. To je krivo, da bik v rasti zaostaja, da se telesno ne razvija ter sploh ni za pleme, ker prezgodaj tako oslabi, da ni za rabo.

Ako zaplodi mlad, nezrel bik tele, za vselej slabotno ostane, kajti kako more nezrelo seme roditi krepek sad?

Plemni bik je podoben semenu; plemna krava ali junica je pa enaka tlom, v ktera se seme poseje in v kterih se dalje razvija.

K §. 15.

O zapiskih vbrejanja.

Zapisovati kdaj in kolikrat je bik brejil je vsakako potrebno, ker se po tem ne da le določiti plemnitost bika, ampak se tudi nepazljivemu živinorejcu lahko pové, kdaj je bik njegovo kravo brejil in kdaj bo storila. V zapisnik bi se zato naj zapisalo: bikovo pleme, starost, imé, stan in bivališče lastnika krave ali junice, krava ali telica, kterega plemena je, koliko je stara, mesec in dan vbrejanja.

K §. 16 b.

Kako določiti, koliko se je posejalo semena travulj.

Ali se je živina gonila na pašo, ali so jo v hlevu redili, je povzeti po razkazih, k §. 6 priporočenih. Ostaja nam še, da se tudi po enakem načinu določi, koliko se je posejalo semena za krmo, kako so se obdelovali travniki in kako je z vodovodi, z napravami, po kterih se more voda na travnike in polja napeljevati in odtakati. Da se pa do dobra določi, v kakem stanu ste gospodarstvo in živinoreja, ki ste tesno združeni, je tudi treba naštetih, kako so se obdelovale njive in koliko se je pridelalo; tudi je treba naštetih sadovnjake in gozde ter ledine (drage), od kterih imamo vrhu drugega tudi steljo ali pa krmo. Le tak razkazek, na tanko in točno narejen, nam do dobra pokaže, kako je z gospodarstvom ter živinorejo.

Tista gospodarstva so prav urejena, za ktera se skrbi, da je pridelovanje žita in krme v pravi razmeri, kakor tudi, da se toliko krme pospravi, kolikor jo gospodar za živino potrebuje. Po takih gospodarstvih se dobro obnese eno in drugo.

K §. 16 c.

Kakošni naj bodo hlevi.

Hlevi imajo velik upliv na rejo naše domače živine; črstev, zdrav in tople zrak in primerna svetloba sta za ljudi in živali neobhodno potrebna.

Po dihanju pride kri v plućih s zrakom v dotiko, kterega človek ali žival v se vleče. Lahko se umeje, da v stanovanjih in hlevih, kamor ni zdravega zraka, ljudje in živali životarijo in časi hudo zbolijo.

Živinorejčeva naloga je tedaj, v hlevih odduške napraviti, da se ne zdravi, zamokli hlevski zrak pozgubi in čisti zdravi zrak v hlev dohaja. Njegova dolžnost je tudi, napraviti tolika okna, da imajo hlevi dosta svetlobe, ker v temnih prostorih živali le životarijo in tudi čisto na obeh zbolé, ako pridejo iz temnega hleva precej na bliščivo solnčno svetlobo.

Okna pa morajo tako narejena biti, da ne pripekajo solnčni žarki zavali na glavo; tudi ne sme vleči, ako se od prejo okna in odduški.

Dalje morajo hlevi tako narejeni biti, da se scavnica hitro odtaka; ni ravno treba imeti preostrega razuma, da se kmalu spozna, ka mora živina zboleti, ako v moči in nesnagi stoji ali celo leži.

Posledica tej nesnagi je sajevec na parklih in opahki; to zopet odpravi prizadene več truda in stroškov, nego hleve snažne obraniti.

Hlevi morajo biti številu živine primerni; v premajhnih hlevih je živina preveč nagnetena; težko jej je se vleči, in nektare živali morajo stati, da druge morejo leči. Močnejše živali slabše odrivajo; slabše se tako zelo vtudijo in se kaj slabo redijo.

Računati je treba za odraslo govedo prostora v hlevu 4 črevlje na široko, 8 črevljev na dolgo, tedaj 32 štirjaških (kvadratnih) črevljev.

Za manjše govedo se računati 4 črevlje na široko, 6 na dolgo, tedaj 24 štirj. črevljev.

Za tele 3 črevlje na široko, 5 črevljev na dolgo, tedaj 15 štirj. črevljev.

K 6. §. priobčeni črtež ustreza popolnoma tirjatvam in se mora tudi tam kje dostaviti, kakošni so hlevi.

Nektere skušnje kmeta Epiharmosa v mačkinji žalosti.

III. Kako si semenje v vrtilih razsejavam.

Gospodinje vrtno semenje enkrat preveč gosto, drugokrat preveč redko nasejajo. Jaz sem si dal napraviti plehnato žlico v podobi žlice, s katero pene proč jemljemo. Ta žlica mora imeti več ali manje luknjice po kakšnosti semena, in skoz te luknjice trosim semenje na grede, in tako bolj pravilno grede posejem, kakor pa z neurno roko.

IV. Kako se krompir lahko ohrani za celo leto dober in okusen.

Jaz storim tako. Krompir lepo umijem, potlej ga denem v korb, rečeto ali kakošni sak (mrežo) in ga vtekem v posodo, v kateri se voda kuha, ali ne dalje, kakor le pet sekund. Potem razgrnem krompir po razvedrenih tleh, da se posuši, in mi ostane zmirom dober in okusen.

V. Kako si napravijam prijetno žganico.

Vzamem perje in cvetje monarde. (Monarda didyma L.) Raste rada v vsakem vrtu. To perje in cvetje denem v žganico, in dobim okusno rudečkasto pijačo. To perje je tudi dobro za čaj in žlahna dišava (Wurze) za juhe in mesene jedi.

VI. Kako pokušam dobroto kafeta.

Vlijem na sirovi kafe kuhano vodo in jo pustim 5 minut stati. Če voda prime žolto barvo, kakor so citrone, je to znamenje, da je kofe dober, če pa zelenkasto in rujavkasto, je znamenje, da je zrno sprideno.

VII. Kako odganjam gosence od zelja.

Kdar zelje sadim napravim si iz črne žajfe in vode žajfenico. Preje, kakor rastlike (flance) v zemljo vtekem, perje namočim v tej žajfenici. Sicer to perje zvene, ali srčno perje lepo žene, in ni gosenca ni zajec se potem zelja ne dotekneta.

Dopisi.

Iz Pohorja. — L. — (Številke koljejo oči.) Pri slednjih volitvah v deželni zbor Štirski, so naši nemškutarski nasprotniki med naš narod pognali besede: „Ne volite ne dr. Srnea niti dr. Radaja, ker hočeta Štajarsko raztrgati, nas h Kranjcem spraviti; Krauska pa je slaba dežela; imeli bi po tem vekša plačila, ker sami že ne zmagajo, čeravno plačujejo 35% deželne naklade.“ Ta bersa političega blebetanja je naše ljudi toliko zapojila, da so si urno pripneli zeleno-belih trakov po lajbičih, suknjih in klobukih, ter dva nemška tujca stiščali v deželni zbor. In čuda! dasiravno so naši nasprotniki zmagali, imamo še vendar le vsi Štajarci celih 35% deželne naklade plačevati! Kranjci imajo le 27 odstotkov. Iz priloženega proračuna za l. 1871 povzamem sledeče, da se lahko vsak prepriča koliko in zakaj mi Štajarci toliko plačujemo v deželno kaso.

1. Za deželni zbor ne plačujemo više nego celih 18.488 gold. na leto, vsak poslanec dobiva 5 gl. na dan.

2. Deželna vlada zahteva svojih 136,221 gl. Deželni glavar — sedaj slabo ali slavno znani Juda Tadej Mavricij Blagotinšek, nekdanj iz ptujskega polja doma, sedaj pa požlahtnjen Kaiserfeld in Urgerman — vzame sam 6000 gold., in 6 deželnih odbornikov vsak po 2100 gl.

3. Za deželno policijstvo se potrosi 53,711 gl., in tukaj se vidi, da samo za potepuhe (Schubwesen) plačujemo (čujte!) 23.000 gl., Gradec ognja varovati ima posebna straža, za katero plačuje 6916 gl. na leto vsa dežela. Ali je to prav?

4. Deželno gospodarstvo se na leto podpira s 135;118 gl. Pomnili si pa bomo tukaj Slovenci, kako je nemška večina graškega zbora dovolila na 10 let letni donesek 11097 fl., da se popravljajo struge vode Ense na gornji Štajarski. Kajti utegnemo tudi mi Slovenci o tem oziru kaj potrebovati in bomo videli, ali se nam tudi tako hitro in toliko če bi bilo treba, dovoli.